

Радован Ждрале
ПОЕЗИЈА НЕАНДЕРТАЛАЦА

Уредник
Зоран Колунџија

Илустрација на корици
Јелена Гојсовић

Радован Ждрале

ПОЕЗИЈА НЕАНДЕРТАЛАЦА

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Ко су били неандерџалци?

Живели су у пећинама, а после су правили колибе. У тим колибама коначно ће изумрети, или ћу се укрстити са сапиенсима. Али шта вреди кукњава. Највише што су могли је да се претворе у сапиенсе. Остали су до дана данашњег запрежна стока и војска за ратове, сапиенси без пасоша, коњи без улара, али моторџије и сасвим блиски сапиенсима преко рођачких веза.

Тако до дана данашњег. Неандерџалци несташе, али и ми нешто од њих ћаписмо. Укрстисмо се.

Живели су тамо где је данас немачки град Неандерџал, где су им пронађене кости. Временом су почели да склађају некакве песме, од којих смо ми нешто унели у ову књигу. Нису лоше ни у нашем преводу. Када сам почео да их „читам“ и научио њихов језик до колена сам се заглибио у њихову замршену стилистику, и схватио да је њихов рођачки и суседски однос са сапиенсима био кобан по њих. Кобан по томе што су сапиенси били супериорнији и суровији од неандерџалаца те су ови били набрзо потамањени.

Од слободних бића постали су робље однеговавши ропски дух. Доцкан су схватили у какав душевни и друштвени глиб су се увалили, из кога се до дана данашњег нису искобељали. Намноживши се постало им је тесно и досадно где су живели, па су измислили ратове као стално занимање. И то им је постала омиљена занимација. А „песме“ као да су им из пупка испале, толико су поетичне да се може сумњати јесу ли њихове.

Учени читалац зна да неандерталци нису писали. Прво писмо је настало 30.000 година после њиховог нестанка. Али су, нема сумње, мислили и причали песнички. Из тога уверења су и настале ове песме.

Настанак поезије у данашњем смислу тече уз настанак човека – рада. Отуда су ове песме хипотетичне, претпоставка о мисаоним и осећајним разликама од других бића. Писао сам, дакле, о њиховим немуштим поривима, да бих прапретке извео из таме нашег незнања о њима, уверен да су тако, или приближно томе, имали у свом зачетном бићу исту потребу као ми данас. Рад, језик и писмо настали су у историјској колевци, у којој су се љуљали и први сапиенси. Претеча писма су њихове пећинске слике. Реч је дуго чекала на ред.

Ми сада, након можда милион година, зачињемо нашу неутаживу потребу да им чујемо глас и видимо рутава лица.

Лутао сам шумама Амазоније, газио бескрајне мочваре и руком додиривао гране древних зелених дивова окићених отровним плодовима. И, неочекивано, угледах у густом шибљу, по лику свевременог, сличног нама, усамљеног владара тих простора, који ми приђе иза леђа и таче ме маљавом руком по рамену. Окренух се. Сличан нама, а није! Космат као животиња. Глава утекла у потиљак, очи прастаре, руке преостале од повреда, прса длакава као чело вола.

Није деловао агресивно, али се у сваком трену могао претворити у опасног. Окренух му се лицем да и он мене види. Гледао је, загледао, док не проговори, наравно својим језиком. Како сам знао 13 језика тражио сам у који да сместим његов. И доста брзо уочих да ми се обратио једним од древних.

Осмехнусмо се један другоме. Он проговори први.

– Ко си ти? Шта тражиш овде?

– Шта тражиш ти?

– Тражим тебе.

– Нашао си ме. Ја се зовем Ном Бе Ху.

– Колико си стар?

– Као и ова шума.

– Јеси ли сам овде?

– Нисам. Чувам костуре предака.

– Из ког времена?

– То не знам. Нико не зна.

– А име племена?

– Ви га зовете неандерталци. Ја сам њихов потомак.

– Да ли су они костури тамо на брду њихови?

– Њихови. Ја их чувам. Ми сваки дан разговарамо.

Они све знају и памте о нама и кажу ми.

– Да ли би ти мени то казивао?

– Он ме загледа проницљиво.

– Казиваћу ти њихове песме.

Причао је до ноћи. Причао прадавним језиком, као да слушам његовог далеког претка, од кога је остала само лобања.

Већ код првих речи схватих да пред собом имам песника.

У ВРЕМЕ ДРЕВНО

Кад месец
не био још, а слнце било зелено
жили древни неандерталци.
Тад Земља бил велико как днас цел неб,
а неандерталац как планина.
Иде на четир ног и не зна да говори как ми.

После много год појави се
ми се роди
са прсти на рук и ног,
једе све плод и трава.
И плод од кукум од ког умре.

Жен нас роди
и учи говори.
А небо може виче да земља тресе.
Тад све бежи у јам как миш.
А онда једн дан роди слнце из облак црн
и смеје на нас.
Говори как ми днас
и нам каже:
ја теб дам глас од Мнгр
да један са други говори
и да иде на две ног.
Тако буде как друго живо биће.

КО МИ САД?

Ми висок и рутав,
не види од длак на очим.
Једе семе, буб, зец, овца, коз.
Живи у чопор, у пећина, у шупљ земља, у колиб, у јама.
Носи дете на леђ
и тражи шта једе у шум и на дрво.
Бежи од лав, медвед, хијена,
од крокодил у рек,
од змиј у трава.

СМРТНИЦА СА НЕБА

Музиља неба ухвати кишу за груд.
Музи музи три дан и три ноћ,
Не да ни кап,
умре од жеђ сви неандерталци.
Жене и земља клече и моли кише,
небеска река иде над глава нам и каже
идем там где већ смрт.

Умремо од глад и жеђ,
молимо молимо наше добро неб; дај дај киш.

А онда грми неб,
земља руши се: кррр,
камење уби пет дете,
колиб клече на колен.

Збијени под храст пред колиба,
мокри до џигериц дрхти и плаче,
не може ватра запали,
студ уз ребр гмиже,
умрем умрем сви од глад.

Вода поједе нас
и поља, колибе, шуме
птице ћуте на дрво
смрт буде све
неандерталци не буде више.

НЕАНДЕРТАЛАЦ МИСЛИ

Небо велика пећина за ноћ и слнце,
за звезд, кише и студ.
Киша сузе неба,
ми њихово деца,
што попадали на земљ
јер не држали добр за мрак.

Вратим горе када умрем,
звезде наш отц и мат
оне чува нас да не поједе небески влк.

ЛЕПОГУЗА НЕАНДЕРТАЛКА

Лепогуз неандерталка дан ноћ мисл
шта ћу са мој црн цвет,
ком дам да уђе у мој црн врт.
Сви момак хоће у њег.
Сву ноћ се мој мисли море,
а црни цвет сврби сврби дан ноћ.
Они млади туче за мен,
сви хоће у мој црн цвет.
Лепа деца од мен роди,
леполика лепогуза.
Цвет мој црни сија ко звезда међ ног.
Деца мој буде лепоока,
лепокоса лепопева,
добр мисли.
Дођи дођи у мој пећину
тврдогуз леп неандерталц.

НЕБО СИЛА СВЕ

Сила небо држи све.
Чува нас и уби нас.
Она без крај господар наш.
Ми мрави, ми трун који ветр носи.
Ко та сил, шта?
Грми, тресе земљ, уби све.
Где она жив, где њен колиба?
Шта она једе? Где спава?
Ми мува на њен уво.
Мрав на њен рук.
Ко там вожд?

ПЕСМА ЖЕНА У ПОЉУ

Јелен пасе зелен пољ.
Зелен, зелен, пољ, еееј!
Поред поток леден, еееј!
Ооо сребрн поток леден еееј!
Срне пасу, ооо пасу, еееј!
Шева пева у неб еееј!
Пева високо, високо, еееј!
Ми пева, срц пева оо – ло – лоо!
Наш коз брсте жбуњ, о, жбуњ зеленооо!
Чувам их од влк, гладни влк.
Цел ноћ њушка око пећин.

УСПАВАНКА

Спава, спава лепо глава, топло гуза.
Гу—гу—гу срце мој.
Сиса цел ноћ срећа мој.
срце мој.
Цвет љубви, син мој.
Гуче, гуче нешто мен, шта?
Пита где отц мој?
Кажем иде у шум.
Ев носи лане да играш њим.
Спава, спава на груд моје.
Дође днас моја мат и отц да види теб.
Отц донесе мед у капа.
Мат сузе пун радост.
Расти, расти мој прекрасна.
Расти брз мој кћи.
И ти буд роди кћи.
Љуљ, щуљ, буј, буј, буј.

ЈЕЗИК НЕАНДЕРТАЛАЦА

Ја стар неандерталац Хмг,

Учи говори језик сапиенс.

Слуша как он каже.

Они нас смеје што не разуме.

Ми как влк – ауу, как во, как пас, как птиц.

Мат учи јагод, око, дрв, колиб, киш.

Млад жен каже хоћу кррр међ ног.

НЕАНДЕЕРТАЛАЦ ПИТА

Шта земљ, шта врем, шта там без крај?
Зашто? За ког?
Што живи далек у бескрај?
Шта ситно светл у ноћ на неб?
Дал там има неандерталац?
Можда све там празно?
И куда оду кад дође дан?
Можда то очи неб?
Ил мал слнца у бескрај?
Дал жишке што пада у наш око?
Или ми и све што види
велик – велик, дрво, са цвет што види?
Да ли огромн ватрен кам што пада са неб
да нас уби?
Кад дође крај?

СТАРИ НЕАНДЕРТАЛАЦ

Стар неандерталац небо пита:
Колико далек од мен?
Слнце, месц, звезд?
Пита цел ноћ и мучи мој глав.
Птица зна, носи тајна у кљун,
месц зна, а ја не.
Ја сам глед слнце, облак, ноћ
и чуди шта то там.
Где спава месц, звезд, ветров?
Ко нас створи?
Моја пећина зна више од мен.
Ја само пита, пита.
Мисли небо је велик пећина,
колиба за слнце, звезд и месец.
Они там спава са мрак под главу.
Када небо плаче и буде киша
ми небо-деца што пада на земљу
и родим наш дет.
Кад умре одем гор да тражим од деда месец
да дође у наш колиба,
да види как расте наш деца.

ГЛАД

Музиља неб ухвати кишу за груд
и музе, музе три год.
Не да ни кап.
Наш долина умре од глад,
ми умре.
Жене клече на земља и ишту кишу од неб.
Небеск птиц иде над глава нам и каже:
Ви умре од жеђ и глад.
Не! Не!
Молимо, молимо наш неб добро.

Онда грми – грми.
Земља руши се крррр.
Камење уби пет дете.
Пећин пун воде
жен клече на колен.
Моли неб.
Ми под храст пред пећина,
ћутим гладни.
Дрхти и плачем,
боли дете плач.
Нема једе.
Ватру не може запали.
Студ уз ребр гмиже.
Умрем, умрем од глад и студ.